

REDACTIA

Arad, Deak Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
 pe un an . . . 20 cor.
 pe 1/2 an . . . 10 .
 pe 1/4 an . . . 5 .
 pe o luna . . . 2 .
 N-ril de Duminecă pe an
 4 coroane.

Pentru România și străinătate
 pe an 40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deak Ferencz-utca nr. 20

INSERȚIUNILE:

de un șir garmond: prima
 dată 14 bani; a doua oară
 12 bani; a treia oară 8 b
 de fiecare publicațiune

Atât abonamentele, cât și
 inserțiunile sunt a se plăti
 înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Scrisori nefrancate nu se primec

Dr. D. P. Barcianu.

— Reminiscențe politice. —

La înființarea „Foiței”, care a apărut la 1876 ca supliment la „Te-graful român” eram patru, și la fon-darea „Tribunei” tocmai doisprezece. La amândouă aceste întreprinderi li-terare și politice Barcianu era între noi și cu noi. La „Foiță” nici Nicolae Cristea nici Ioan Slavici n'au participat. Ioan Bechnitz, care petrecea pe atunci la universitatea din Berlin, s'a alăturat grupării deja formate numai după ce s'a reîntors în patrie, întocmai ca mai târziu Simion Popescu și Dr. Ioan Crișianu. Un tractat despre însemnă-tatea și folosul studiului științelor na-turale, publicat de Barcianu în șase numere ai „Foiței” merită și astăzi a fi citit și apreciat. Științele naturale au fost preste tot studiul său de pre-dilecțiune. La universitatea din Viena, precum și la Bonn, unde a petrecut două semestre, ca și la Lipsca, unde a obținut doctoratul în filosofie, Bar-cianu ascultase pe cei mai distinși na-turaliști. Tesa sa de doctor, dedicată părintelui său, cuprinde cercetări despre dezvoltarea sângelui la onagracee.

Protecția metropolitului Șaguna pentru Barcianu se mărginește la spriginul în cercetarea universitații. Pe când Barcianu se întorcea dela Lipsca, Șaguna murise. După absolvirea se-minariului din Sibiu Barcianu a fost numit învățător la școlile primare din Reșinari, unde a instruit un an și jumătate. De aci a fost trimis el de Șaguna la universitate.

Este caracteristic pentru timpurile de atunci că un bărbat cu calificațiuni și aptitudini atât de superioare și cu un caracter atât de distinct ca Barcianu a trebuit — în lipsa lui Șaguna — se antișambreză fără ocupațiune îndelungat timp, până ce în sfârșit obținuse să fie numit, în mod provisor, de secretar al doilea la Asociațiunea transilvană cu un salariu anual de 200 fl. Numai mai târziu și cu anevoie a pă-truns în seminariul pedagogic ca profesor.

Dela ședințele redacționale a le „Foiței” care se țineau regulat odată pe săptămână în locuința colegului nostru Dr. Ilarion Pușcariu, actual vicar arhiepiscopesc, Barcianu nu lipsea nici odată. Nici un articol, nici o notiță fie cât de scurtă, nu puteau fi publicate în „Foiță” înainte de a fi citite și discutate în aceste întruniri, care se prelungeau până târziu noaptea. Barcianu era din tinerețe deja serios sever. Critica sa dreaptă și neîn-durată a trimis multe încercări literare de a le noastre și de a le altora în — coșul redacțional.

Când s'a ivit între noi idea întemierei „Tribunei” — deja în primăvara anului 1878 — Barcianu a fost dela început unul din cei mai hotărâți și stăruitori sprijinitori ai ei. După multe și îndelungate discuțiuni, frământări și svircoliri — cari aparțin unui alt capitol al istoriei noastre co-temporane — ne-am strâns în sfârșit la Martie 1884 ca se vârsăm primul capitol trebuincios pentru realizarea ideii. Aveam trebuință neapărată pentru in-

tocmirea unei tipografii și pentru cauțiunea foilor de 12.000 florenți. Eram doisprezece (în partea cea mai mare omenii săraci) — gata și hotărâți a contribui suma. Intre noi se afla și profesorul Barcianu, care nu dispunea decât de salariul său modest. Pe toți ne-a surprins suma însemnată cu care a contribuit el. Cinci sute florini a dat, va se zică aproape jumătate din venitul său anual. Barcianu i-și dase prea bine samă, că numai în cazul când fie-care din noi își încordează toate puterile idea „Tribunei” e realizabilă. Fapta îl caracterizează pe deplin. Cât foc trebuie să fie în inima unui om, câtă dragoste de neam în sufletul său, câtă abnegațiune, cât devotament pentru binele public pentru ca se aducă o jertfă atât de considerabilă. Mulți dintre noi am dat atunci mai mult decât se împăca cu o bună bilanțare a bugetelor noastre, dar în proporție nimeni n'a dat cât Barcianu; el ne-a întrecut pe toți.

Din câți am stat la „Tribuna” sau în giurul ei toți ne-am ales numai cu jertfe și cu sarcini. Unii din noi erau compensați prin onoruri. Bar-cianu n'a rivnit la aceste din urmă și nu s'a subtras dela cele dintâiu. Nici odată el n'a solicitat vreun loc în consiliul administrativ sau în cel redacțional. De altă parte Barcianu era unul din cei mai regulați vizitatori ai localurilor „Tribunei”. Vizitatorii erau identici cu colaboratorii grațioși; căci toți câți veneau pe acolo trebuiau se ajute și se pună mână unde tocmai se recerea.

Situațiunea financiară a „Tribunei” a fost partea ei slabă. Dr. Aurel Brote primise sarcina — se înțelege în mod gratuit — a administra fondurile și a feri întreprinderea de primejdii financiare, la care era expusă necontentit. În deosebi ne păzea el ca să nu venim în conflict cu legea comercială și să dăm astfel în mâinile guvernului cea mai sigură armă pentru nimicirea ope-rei întregi. După ce aproape în fiecare an la prezentarea bilanțului Aurel Brote ne spăria și ne îngrozia cu lichidarea „inevitabilă”, la 1889 el făcuse declarațiune foarte hotărâtă și ne amenința cu retragerea sa, dacă nu vom afla în curând remedii pentru ameliorarea situațiunii. Usasem deja mai înainte de mijlocul unei contribuiți a fond perdu și un apel nou către acționari ar fi rămas fără răspuns și ar fi produs astfel o dispoziție financiară și mai rea. Ideia lichidării, propagată de Aurel Brote câștiga astfel aderenți. Bechnitz, unul din adversarii ei, aflase în sfârșit un mijloc de scăpare, care a fost aprobat de Aurel Brote și urmă pus în practică. Pretensiunea financiarului nostru era ca în anul 1890 să nu se cheltuească nici un ban pentru redacțiune; numai astfel s'ar putea bilanțul ține la limita nu știu căruia para-graf al legii comerciale și ne-am putea dispensa de lichidare. Pe atunci „Tri-buna” avea cinci redactori interni și nici unul din ei nu putea să renunțe nici în total nici în parte la salariu, fiind-că acesta era singurul lor izvor de venit. Bugetul de cheltuieli al redacției se urca la aproape 4000 florenți. Bechnitz propunea ca această

sumă să fie procurată prin un impo-sit de 50 florenți — nici mai mare nici mai mic — pe capul fie-cărui amic al „Tribunei”. Cercul amicilor era acum mai mare decât al acționa-rilor, între cari se virise și adversarii. Pentru realizarea propunerii, noi, amicii sibiieni, trebuim să facem începutul și să premergem cu exemplul bun. Im-positul de 50 florenți, — și după concepțiunea lui Bechnitz — avea să-și impună mai ales accia, cari până aci nu avuseseră ocaziune a contribui la fon-durile „Tribunei”. Partea cea mai mare dintre acționari a și usat de titlul ace-sta de dispensă. Pe lângă acest titlu general de dispensă Barcianu mai putea adauge pentru sine și alte titluri nouă; el n'a reclamat însă nici unul, nici cel general nici cele speciale. Intre cei 14 câți ne-am găsit la Sibiu cu impo-situl de 50 florenți, Barcianu a fost unul din cei dintâiu.

Dela 1890 încoace situațiunea poli-tică a „Tribunei” devenise atât de splendidă încât nu mai era compatibil cu iubirea de pace a cetățeanului a fi în raporturi strinse cu administrația și cu redacția „Tribunei”.

Cornel Pop-Păcurar își absolvise anul de temniță și îi urmăse Slavici earăși cu un an. Ioan Macaveiu do-bândise un an și jumătate și Septimiu Albin pentru același articol șase luni temniță ordinară. Nu putea deci ni-meni se iee în nume de rău unora din cei mai buni și devotați amici ai „Tri-bunei” când a trecut din linia focului în linia a doua de rezervă. Barcianu însă a procedat tocmai din contra: cu cât pozițiunea „Tribunei” a devenit politicește mai expusă cu atât s'a ap-propiat mai tare de ea. Din modesta rezervă în care se ținea până aci Bar-cianu, trimise de alegătorii din Baia-mare în conferința națională din 1890, primește un mandat în comitetul na-țional. În acest comitet se făcuse prima încercare pentru a stringe dela mem-brii partidului mijloace bănești pentru scopuri politice.

Cassariul, care nu era chemat a da socoteală publică, trebuia să fie un bărbat de o încredere nemărginită dar tot odată și discret. Eram 25 membri și toți priveam la Barcianu, care a și îndeplinit funcțiunea de cassar cu cea mai mare conștiință și corectitudine.

Dela condamnarea sa în Procesul Memorandului Barcianu pare a fi tre-cut earăși în linia a doua de rezervă și cu oare-care amărăciune în suflet.

La Iulie 1893 vîzusem pentru ultima oară pe Barcianu.

Eugen Brote.

Noul episcop gr.-cat. al Oraziu-mari. Citim în „Unirea” din Blaj: Aflăm din sorginte sigură, că numirea de Episcop la Orade a Ilustr. Sale Dr. Demetriu Radu va urma în scurt timp.

Instrucțiunea poporală de stat.

IV.

Într'un stat de drept, a ataca sen-timentul religios a sutelor de mii de Ro-cari stau sub scutul legii și a-i tulbura, din

antipatie, este oare de datoria guver-nului?

Se poate pretinde, ca preotul gr. ort. român să învețe dogmele credinței și religiunea în limba maghiară, ca apoi la rindul său să le explice școlarilor earăși în limba maghiară, în formă curgătoare? Se poate pretinde așa ceva, dela noi, dela românii gr.-ort. când limba bisericească ne este cea română? Am ajunge în halul, de credincioșii nostri n'ar mai înțelege sfânta slujbă. La noi predarea religiunii și catechi-sarea în limba română e o necesitate de credință, căci acelea se repoartă față cu ritul, ca și regula teoretică față cu practica. Împiedecarea ace-steia deci, este identică cu vătămarea liberului exercițiu religios.

Toate aceste lucruri ne duc la con-clusiunea, că de data aceasta, atacul obrocit sub mantaua oficioasă provine din indulgența autorității noastre bi-sericești față cu conturbarea religioasă și din umilirea aceleia. Totuși e re-voltător, că superioritatea noastră bise-ricască permite, pur și simplu din com-plexență, ca preoții plătiți de dinsa să propună religiunea în altă limbă decât românește. Așa de ușor vrea să aban-doneze acele drepturi, pe cari i-le asigură usul de veacuri și legea?

Din cele premise se învederează, că forța oficioasă — exploatând tândalia și indiferența noastră, se silește ca pe toate terenele să-și câștige avantajii, — în detrimentul nostru. Așa a fost aceasta pe timpul lui Tisza, așa este astăzi. Forța oficioasă întotdeauna ne asaltează atunci, când la noi opinia publică e liniștită. Cine se îndoește, că în cel mai scurt timp se vor supune parlamentului reformele pe cari presa maghiară le pomenește zi de zi?

Trebuia dar, să stăm la post!

Ar fi chemarea presei ca această importantă chestie s'o țină mereu sim-patic la ordinea zilei și astfel să deș-tepte și să potenteze interesul opiniei publice pentru ea. Ar fi datoria pre-sei libere și independente — din punctul de vedere al interesului public — să facă atente autorităților bisericești, asupra îndeplinirii datorințelor lor. Starea de-acum nu mai este de ținut.

De aceea, facem rugăciunea, să facă obiect de studiu din școalele no-astre populare confesionale, să aplice specialiști, cari poartă la inimă această importantă cauză națională și cari poate vor pune mai mare fond și pe adm-inistrare. Căci cele mai multe țări ofi-cioase arată, că școalele confesionale și comunale costă aproape de douăzeci atâta cât cele de stat.

Să nu așteptăm până atunci, pana când guvernul ne va lua dreptul de care dispunem încă astăzi. Se vede că e adevărat proverbul, că a câștiga drepturi este cu mult mai ușor decât a le păstra.

Noi astăzi ne susținem încă tot cu drepturile pe cari l-a câștigat ne-muritorul Șaguna. Politica lui admira-bilă și prevăzătoare ne-a câștigat ultima fortăreață de retragere, pe care sun-tem datori să o apărăm. Dacă ne scapă din mână sau ni-se vor lua a-cesse drepturi — judecând după împre-jurările de astăzi — până-î lumea nu le vom mai recâștiga.

Tocmai de aceea, și pentru că poporul român e gata să-și apere drepturile, dacă trebuie și cu sângele său, întrebăm pe prelații noștri, în a căror mână este depusă cauza culturii poporului nostru, ce au de gând să facă, în viitor față cu politica de instrucție a guvernului ungar? Și sunt aplicați, să facă pașii necesari, pentru conducerea sistematică a școlilor noastre populare? Căci cu una cu două nu permitem ca să se abandoneze drepturile noastre.

Serată musicală în Oradea-Mare.

Oradea, 27. II.

Cei cari cunosc stările noastre vitrege din Bihor, necazurile multe cu cari au să lupte toți aceia, cari vor să porniască un curent nou și vieță în sinul românilor de aici, nu poate să nu aducă tinerimii române din Oradea-Mare laudele cele mai sincere. Tinerimea asta e acea cătușă, care din nou și iarăși din nou ferece legăturile sociale, ce amenință să se rumpă pe veci.

După începutul frumos al anilor trecuți, astăzi stăm față în față cu un progres și mai frumos. Mai ales două principii ies la suprafață la arangearea seratei musicale dela 26 Februarie, și anume 1, a reduce speșele și 2, a da talentelor noastre de-acasă prilej să arate ce știu, cât de mult știu.

Serata musicală amintită se poate numi una dintre cele mai reușite petreceri dintre câte s'au aranjat vreodată în Oradea-Mare. Și tinerimea noastră a înțeles glasul vremii, când s'a pus să dea obișnuitele petreceri de până acum un caracter mai serios, înstructiv... Și tinerimea asta, cred o să dea înainte, și înșirându-se în jurul bărbăților noștri cu inimă caldă pentru toate mișcările frumoase, va fi garda pionirilor unui nou curent în sinul nostru al bihorenilor.

Am insistat asupra aprecierii în general al acestor mișcări, căci ved în ea nădejdea, făgăduința unui viitor mai frumos.

Înainte d'a începe darea despre decursul seratei, amintesc că de astă-dată voi fi un simplu raportor, rezervându-mi d'a-mi scrie impresiile mai personale — pentru altă dată.

Steaua sărit a fost negreșit d'șoara *Lucreția Mureșan* din Beiuș. E obicei la noi să laudăm la fleacă artiștii a noastră, cât de frumoasă, drăgălășe și încântătoare e... Eu n'o fac, nu doar' că epitele de sus nu s'ar potrivi acestei artiste, ci să pot scoate mai în relief artișta — artistă. A debutat cu 4 piese: „*Morgenhymne*“ de G. Henschel (pian), „*Rhapsodie hongroise XIV*“ de F. Liszt. (pian) și un cântec românesc și unul italian. D'șoara *L. Mureșan* face fală școlii germane din care a eșit. O tehnică desăvârșită, simț artistic pentru frumsețile pieselor alese și o siguranță uimitoare — aste

ne-au surprins atât la cântarea cu voce, cât și la pian. Că a îndrăgii tot publicul e și prisos s'o mai spun.

O artistă mult promiștoare vedem și în d'șoara *Irina Popovici*. Mai ales interpretarea individuală — dar artistică! — a operelor muzicanilor clasici dă jocul ei un farmec deosebit. Mi-ar plăcea s'o văz odată un an doi la un conservator... Nu pentru-că ar avea lipsă mare de școală, ci ca să aibă prilej să se dedice o vreme oarecare exclusiv muzicel... Una ne miră. De ce nu și-a ales d'șoara *I. Popovici* și vre-o piesă — originală, compoziție proprie? După ce i-am admirat arta în „*Valse impromptu*“ de Liszt, și „*Cântec românesc*“, ne-ar fi plăcut s'o admirăm și ca artistă ce creiază. Poate de altă dată...

Dintre celelalte puncte a făcut impresie adincă „*Resunetul Ardealului*“ transcris pentru cor. bərb. de N. Firu (harmnicul conducător al corului tinerimii, măiestrul dirigent). Totul a mers precis: solo-urile singuratic, deslășurarea vocilor...

Corul de altminteri s'au produs cu alte trei cântări tot atât de reușite: „*Adio pădurei și Cista de Porumbescu și Andalusia*. Dl *Sever Erdely* a declamat cu mult simț „*Regina Ostrogților*“ de G. Cușuc, ear dl *Augustin Ciurdar* ne-a predat cu multă vervă și stărnind aplauze repetite: caștoneta „*Haimana*“ de V. Alexandri.

În cadre strimte espusă, asta a fost serata musicală dela 26 Februarie. După programă a urmat dans până în zorile dimineții. (Și despre dans de altădată).

Au luat parte:

Doamnele: Dr. Cor. Pap, Dr. I. Buna, Dr. I. Ardelean, Dr. G. Plopu, Dr. G. Popovici, L. Vulcan, Dr. P. Imric, Kiss, Dr. G. Mureșan, Dr. A. Lazar, G. Pal, Krisztia, Gytye, Dr. F. Dame, Dărăban, v. J. Groza, I. Erdelyi, P. Pantea, Rus, Maros, Veres, Iványi, Bița, Vornasca, Dr. C. Nyes.

Domnișoarele: *Lucreția Mureșan*, *Irina Popovici*, *Silvia D. Pap*, *Plopu*, surorile *Imric*, *Pal Krisztia*, *Gytye* și *Dărăban*, *Cornelia Erdelyi*, *Betti Tofan*, *Mariți Rednit*, *Iványi*, *Mărioara Bica*, *Eleftera Porescu* (București).

Dintre notabilități au luat parte Mg. Sa al vicar *Vasilie Mangra*, Dr. *Coriolan Pop*, Dr. G. Plopu, Dr. G. Popovici, *Iosif Vulcan*, *Ioan Pap* (deputat distal), Dr. *Ioan Buna*, Dr. *Duma*, *Toma Păcală*, *Iosif Ruzsa*, *Iosif Erdelyi*, Dr. *Iustin Ardelean*, Dr. G. Mureșan, Dem. Kiss, Dr. *Aurel Lazar*, *Nicolau Zigre*, Dr. *Ioan Comșa*, *Iosif Roman*, G. Pap, *Petra Pantea*, *Iosif Diamandi*, *Alex. Filip* și mulți tineri fercheși și deștepți.

Ca încheiere trebuie să amintesc și de comitetul executiv, care în scurtă vreme de 2 săptămâni prin hărnicia ei a știut pune la cale o petrecere atât de reușită. Președintele comitetului au fost d-nii *Dr. George Rozin* și *Dr. Aurel Zigre*, patron: *Dr. Coriolan Pop*.

Laudă și recunoștință lor. R.+S.

Ce se petrece în Balcani.

Agencia bulgară din Constantinopol, atacată.

O știre extremă de sensațională și de gravă ne sosește din Constantinopol:

Poliția turcească a înconjurat localul agenției bulgare din Constantinopol, unde s'au refugiat mai mulți revoluționari bulgari. Funcționarul agenției au răspuns cu focuri de revolvere și de pușcă.

Au sosit apoi trupe de soldați bulgari însă au continuat a trage focuri. Au cazut mai mulți soldați. După o luptă de cate-va ceasuri, soldații au reușit să intre în localul agenției și să pue mâna pe mai mulți macedoneni și pe numeroase lăzi de dinamită.

Au fost zece morți și foarte mulți răniți.

În casa bulgărească de lângă otelul Pera palace, unde s'a petrecut săgătoarea luptă de alaltăieri, s'a găsit de asemenea numeroase lăzi cu munițiunile și dinamită.

Jafuri și omoruri.

În districtul Ocărida soldații fac jafuri ca și bandiții bulgari. Sub pretext de-a căuta arme și urmări pe bandiți prin case, soldații comit jafuri și violențe. În vremea această bandiții bulgari asasinează și înce- diează.

Au apărut și bande grecești cari sub pretext d'a apăra pe Greei, fac ca jafurile și omorurile să sporească pe fie-care zi.

Pregătiri de răboiu.

Ziarul „Die Zeit“ anunță că la Constantinopol continuă înarmările.

Gubernatorul turc adună bani dela popor, ca fond de răboiu. Până acum s'au strâns cincisuta milioane piastri. Turcia trimite meru trupe către fronturile Bulgariet.

„Times“ anunță că este o mișcare generală în statul rusesc. La Kiv și Odesa nu s'a acordat nici un concediu la militar.

De curând ofșerii din statul-major au depus un jurământ special. Trupele cari sub conducerea generalului *Kuropatkin* formau în timpul manevrelor armata de sud stau gata în orice moment. O adunare extraordinară a tuturor statelor-majore a avut loc săptămâna trecută. Mulți ofșeri incapabili să fie reformati, au ocupat pensie. Până acum au mobilizat 100.000 de rezerviști de prima clasă și 180.000 de rezerviști de clasa a doua.

Foile din Dalmația continuă cu răspândirea de știri asupra pregătirilor de răboiu ale marinei.

„Narodni List“ anunță că escadra Adriaticei a primit ordin ca să fie gata de plecare peste câteva zile în apele Orientului. Se va face o demonstrație navală austro-rusă, ca să silească Poarta să aplice reformele.

Din străinătate.

Corda Fratres. După o telegramă din Roma, guvernul italian voinde să-și asigure protecția ce acordă societății studențesce „Corda Fratres“, D. Nasi, ministrul de instrucție al Italiei, a oferit un banchet din Jaccchia și consulatul „Corda Fratres“.

Dl Nasi a primit președinția onorifică a congresului național „Corda Fratres“, care se va ține în Aprilie la Palermo, în Sicilia.

Serisoarea teologică a împăratului. Presa reproduce și comentează scrisoarea teologică a lui Wilhelm al II-lea către papa Leopol Holmann.

„Berliner Tageblatt“ constată că împăratul s'a mai ocupat cu lucrurile religioase ear aceea e prima oară că se hazardază una din cele mai grele subiecte ale științei, Wilhelm II se arată prea novator când el citează nu numai pe oameii ca Moise sau Luther, dar pe păgânii sau profani: Omer, Shakespeare, Goethe, Kant, ca oameii inspirați de către divinitate.

„Tageblatt“, spune că împăratul nu e așa îndepărtat, precum se crede, de ideile profesorului Delitzsch contra căruia discuta. Un alt mare organ liberal „Gazette de Woss“, face aceeași reflexiune și adăugă că împăratul, crezând în divinitatea lui Crist, se pune din punctul de vedere să criticând egal catolicismul și ortodoxia protestantă să știe că, în vechiul testament, nimic nu e intangibil.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 2 Martie 1903.

Dela Congregație. Sămbătă congre-gația comitatului nostru a ținut ședința extra-ordinară.

Cele 8 puncte neînsemnate dela ordinea zilei au fost dezbătute într'o jumătate oră, căci românii puțin s'au prezentat și auca nict dl *Stefan Pop* nu făcea mică obiecțiune la preliminarul de speșe de Cor. 9242 pentru transformarea cancelariilor pe serice noului oficiu de casă comitatensă o singură notă disarmonică nu conturba corul părinților comitatului.

Înainte ordinei de zi ședinței au fost citite două scrisori de felicitare din partea a 70 ani a Arhiduceului *Iosif*, congregația a felicitat. S'a primit unanim.

S'a mai hotărât a scoate din 1 Aprilie încolo o foaie oficioasă a comitatului, sub titlul „Hivatalos Lap“.

Petrecerea meseriașilor din Arad. Sămbătă seara a avut loc la „Casa Națională“ reprezentația teatrală a meseriașilor din Arad, anunțată și de ziarul nostru. S'a prezentat piesa „Serăcie lucie“, de *Iosif Vulcan*. Diletanții, toți meseriași, s'au chitat cu multă precizie și pricepere de rolurile lor. Încercarea a fost foarte frumoasă, costumele și jocul n'au lăsat

Eminescu nationalist.)*

Doamnelor și Domnilor!

Născut în timpurile, când rënd pe rënd se realisau toate visurile mari ale neamului românesc: Eminescu este reprezentantul tuturor aspirațiilor noastre. Muncit ca om de derul eternei Nirvana, de a liniștii vecinice, — un moment nu adoarme într'ansul focul mării naționale.

În această seară consacrată memoriei lui Eminescu mi-am propus să plămuesc, din poezile lui chiar aceea figură măreață, care va rămânea pururea neștersă în sufletele celor ce-l înțeleg, în memoria cărora l-au cunoscut.

Erudit în ale științelor, mai ales filosofia, religia și politica îl preocupau, neîntrecut în poezie atât ca formă cât și ca fond, nota cea mai caracteristică a cugelării, a simțământului lui Eminescu este naționalismul său nemărginit.

În curent cu ideile mari ale timpului, totul ce știe, despre ce e convins, vrea să-l valideze pentru poporul său. Sufletul său ferbe în continuu pentru mărirea neamului său. Visurile deșteptate în

inima și imaginațiunea lui poetică îl fac pe omul de o cultură naltă, să nu fie îndestulit numai cu scăparea de fanarioți, cu introducerea domniilor naționale; unirea principatelor, desrobirea țăranilor, independența politică a României, — înălțarea ei la rangul de regat nu e încă totul ce doare sufletul său mare. El vrea mai mult, — vrea fericirea, mândria individuală și națională — a tuturor Românilor de pe pământ. Se însuflețește și suferă după-cum aude vești de searta tuturor Românilor din Nistru și Tisa. Dinsul nu e cetățeanul Bucovinei, nu al Moldovei, nu al regatului român, dinsul este fiul cel mai fidel al marelui neam românesc.

În iubirea lui de neam cearcă să cunoască din fir în păr, în toate condițiile sale pe poporul său împărat, vrea să pătrundă în sufletul lui, să-l înțeleagă dorul, suferința, să-l cunoască credințele datinele, toate misterele vieții lui. Călătorește dealungul și latal mării românești și nu este provință locuită de Români de unde Eminescu să nu fi adunat poezii culese și scrise de dinsul în limbajul dialectului de unde le-a adunat. În colecțiunea de 277 poezii populare află poezii din România întreagă, din Bucovina, din Ardeal, din Maramureș, Crișana cum ne zic cei din România, din Bănat, din Basarabia, Macedonia și celelalte părți locuite

de Români. Și să ne mirăm oare, dacă Eminescu este cel mai perfect dintre poezii Români în redarea formei populare a poeziei.

Să stăm puținel aici, și să vedem în ce zace motivul când Eminescu studiază cu așa mare zel poezia poporului?

Mulți cei cu veleități socialiste esplicau atragerea această astfel, că din ura către burghezime s'ar fi retras la poporul simplu în datini, credințe și moravuri. Nu cred! Ideile propagate în „Impărat și Proletar“ răsună din sufletul omului ca atare și nu din a românului. Cred, da, și știu că și dinsul voia schimbarea raporturilor sociale, dar aceste nu alterau iubirea lui de neam, care în sufletul socialistilor de profesie începând dela catedra universitară și sfirșind cu cel mai aprig ueenie de pe străzi este înlocuită prin solidaritatea cosmopolită contra proprietății tuturor și de ori-ce rasă. Nu! nu ca demagog, ci ca adorator și admirator al geniului neamului românesc s'a pus să adune margaritarele poeziei populare române, de unde a învățat limba, de unde a împrumutat forma versurilor, cari din lira lui răsună cu un farmec neîntrecut și ademenitor. Nu din comoara poporului sărman, nu din gura păturei impilate de jos a societății, ci din bogățiile națiunii românești a adunat dinsul, care în fantasia lui era și trebuia să fie una mare și tare.

Aceste produse sunt mândria națiunii românești și a lui în special.

Acest spirit, acest avânt național îl determinară pe el, care manua cu cea mai mare dexteritate formele de versuri clasice, medievale și moderne, să ne scrie în formă poporală o mulțime de poezii admirabile. Ați auzit acum seara farmecătoarea melodie a poeziei „Ce-te legeni Codrule“ veți auzi acel alarm puternic ce ne strigă din „Doina“ lui și vă îndrumez la celelalte poezii în formă poporală, pentru-ce să admirați talentul, spiritul și farmecul fără samăn al poeziei, geniului neamului românesc și în special a lui Eminescu. Cetiți poezii populare, pe „Făt frumos din Lacrimă“, „Frumoasa lumei“, „Finul lui Dumnezeu“, „Borta vintului“ și veți vedea, ce școala ce izvor de frumuseți este geniul românesc în ce chip s'a știut manifesta naționalismul lui Eminescu.

Postul între poezii însă în adunarea lui națională nu se mărginește la colecțiunea și imitarea produselor politice ale poporului românesc. Colindă văl și muntă, șesuri și platouri și adună date despre credința, moravurile lui. E lucru natural.

Dinsul care cunoaște toate suferințele vieții, care are ideile, că ce ar fi de făcut, searcă să cunoască temelnic poporul, pentru acruai fericire și mărire trăește; vrea să

*) Conferență ținută la Serata Eminesciană, în Casa Națională din Arad.

mic de dorit. Îndeosebi trebuie să remarcăm însă pe tinerul care a jucat pe Nebunul sâmbul și pe țigancă vrăjitoare (d-na Anuța Pota), cari s'au dovedit, fără cea mai mică exagerare, de adevărați actori, nu diletanți.

După terminarea reprezentațiunii am ascultat un frumos duet cântat de d-soarele S. Băneac (sopran) și A. Niga (alt). Atât de mult a plăcut acest duet încât a fost bisat. S'a mai cântat apoi un cor, sub conducerea tinerului pedagog și harnic instructor musical al meseriașilor dl S. Ștefu.

Pentru instruirea diletanților dl învățător loșl Moldovan a depus o laudabilă muncă.

Dansul a început pe la 10 ore, și a durat cu vie animație până la 3 după miezul nopții, când toți s'au împrăștiat pe la vetrele lor, deplin mulțumiți.

Au fost de față la prestațiunile meserilor: P. C. Sa alesul episcop Ioan I. Papp; domnul Dr. N. Oncu; familiile: G. Serb, Dr. Crăciunescu, Secula, Iancovici, Don, Olariu, Ursu, și un mare număr de tineri și frumoase româncuțe.

— Duminecă seara, tot tinerimea meseriașilor noștri a reprezentat piesa „Noaptea de Sf. Gheorghe” de Th. Alexi, în special pentru țărani. Diletanții s'au dovedit de astă dată și mai mult, că stăpânesc deplin scena. Și ca în adevăr avem în Arad o pleiadă de tineri și tinere, cu cari ne putem mandri.

Eată un început de roade de-ale existenței Casei Naționale.

Treceri cu grămada. Citim în „Aradi Közöny”: După cum ni se scrie din Bézava în satele și Dumbravița Români cu grămada să pregătesc să treacă la religiuina gr-cat. În Dumbravița au trecut deja 18 familii.

Serată dansantă la curtea din București.

Joi, 13 Februarie, s'a dat la Curtea a doua serată dansantă, la care au fost invitați d-nii membri ai corpului diplomatic, d-nii miniștri, mai mulți d-nii senatori și deputați, înalți demnitari ai Statului și persoane din societate, împreună cu d-le, în total peste 700 persoane. MM. LL. Regele și Regina și A. S. R. principele Ferdinand au intrat în sala cea mare la orele 9³/₄, după care s'a început dansul, în care timp Maiestățile Lor și Alteța Sa Regală au bine-voit a Se întreține cu mare parte din persoanele prezente; iar la ora 1¹/₂ după miezul nopții. Sau retras în apartamentul Lor. Serata s'a terminat cu un frumos cotilion de peste 100 perechi, la care a luat parte A. S. R. Principele și care a durat până la orele 3¹/₂.

Sculptor român. De câte-va zile trecătorii cari au de-a face prin strada Aczel se opresc în grupuri mari înaintea vitrinei

comerciantului Maresch (vis-a-vis de teatru). Admiră un cadru mare lucrat în lemn, — o singură bucată, stil baroc — de dl Iuliu Busuioc din Bărliești. Familia Busuioc e o familie de scriitori talentați; atât tatăl, cât și fratele său au sculptat iconostasele mai multor biserici române. Attageam atenția cercurilor române asupra acestui sculptor țeran în adevăr genial, mai ales că a eșit din școala proprie, și că și-a scos noțiunile frumosului numai din contemplarea firii.

Neolog. *Sabin Piso, sen. protopresbiter gr.-or. ai fostului tract Georgiu II. și paroh emerit al Săcărâmbului, decorat cu crucea de aur pentru merite, împărțit cu sfintele taine, astăzi la oarele 2 din noapte și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului, în anul al 91-lea al etății și 70-lea al preoției. Rămășițele pământești ale nobilului defunct se vor depune spre vecinic repaus în cripta familiară din cimitirul parohial Săcărâmb Duminecă în 16 Februarie (1 Martie) 1903 la orele 12 din zi. „Lupta bună ai luptat, cursul ai plinit, credința ai păzit” — primește cu pace cununa gălucă. Tre pentru ostenețele laborioasei Tale vieți. Numele și pomenirea Ta va rămânea din neam în neam binecuvântată. Săcărâmb, 14/27 Februarie 1903. *Jabnica familie.**

Fidanțare. Melania Țeran și Petru Arnaut fidanțați. Felicitările noastre!

Vinderea bibliotecii lui Zola. La 9 Martie se va vinde în Paris pe cale de licitațiune biblioteca lui Zola. Biblioteca asta se compune din 2500 de volume. Mai ales operele scriitorilor moderni ocupă loc mare, între altele întâia ediție completă a operei lui Guy de Maupassant cu o dedicare autografă a autorului; apoi cartea lui Waldeck-Rousseau: „Questions sociales”, cu dedicația: „A Emile, en témoignage d'admiration” — Waldeck-Rousseau. „Pe românește: „Lui Emil, în semn de admirație — W. Rousseau”.

Gândurile Italianilor. În parlamentul din Roma s'au petrecut de cât-va timp scene și discursuri, cari ne arată că revendicațiunile naționale ale Italianilor devin din ce în ce mai arzătoare.

Senatorul Asculi a cerut înființarea unei universități la Triest, care să fie centrul de mișcare națională al Italianilor de pe teritoriul austriac.

Deputatul Alessandro Fortis, Vorbind de însemnătatea armatei, a zis: „Până când chestiunile privitoare la unitatea națiunii italiene nu sunt deslegate, până când nu se va tranșa într'un fel cu chestiunile cari privesc interesele noastre în Marea Adriatică și Marea Mediterană, unde este în joc influența, prestigiul și onoarea Italiei, până atunci armata are nevoie de in-

știe cum are să modifice să se potrivească instituțiunile cunoscute și aduse în alte țări și împământentite în țeara lui.

Face schițe de studii pentru a scoate la iveală o carte din care să apară românul cu toate însușirile lui marețe. O mulțime de note resfirate printre manuscrisele lui și pe marginile cărților altor autori sunt asemenea dovadă despre naționalismul său. E de față la petrecerile poporului la jocuri, nunții și alte ocaziuni. El studiază la înmormântări, în biserică și între toate împrejurările.

Admit că înclinările aceste în formă romantice, dar izvorul lor nu e școala anticilor germani, ci este iubirea neșă de neam.

Eminescu a fost unul dintre cei mai învățați oameni ai timpului său. Cunoștea istoria politică și literară, deosebitele școli filosofice și politice ale popoarelor mari din apus — și ia remas vreme, ca să studieze cu toate aceste pe toți cronicarii români. Aș putea să afirm că nici un contemporan n'a cunoscut așa de bine și temeinic istoria poporului românesc din toate țările. Din ce motiv?

O singură cheie ne deschide misterul: naționalismul lui, mândria lui de român, dorul de a-și vedea cară mare neamul,

țărare. Armata italiană este chemată să în-deplinească unirea națională”.

Așa vorbește în parlamentul italian un cunoscut om politic, un bărbat care a fost până ieri ministru și care va fi poate în curând ear chemat la această demnitate, în aprobarea și aplausele unanime ale Camerei deputaților.

Grevele în Olanda. Olanda este sub arme. Aproape 20,000 de soldați, cari au fost recrutați în ultimii trei ani, au fost puși în mișcare. În Amsterdam sosesc trupe mereu. Podurile și stațiile căilor ferate sunt păzite de soldați. S'au făcut chiar întăriri.

Pentru ce toate acestea?

Până acum totul era liniștit, însă s'ovnurî îngrozitoare au sbrut șuerând prin aer. Este vorba de o mișcare a lucrătorilor, care va fi mai teribilă decât toate mișcările de până acum. Deja acțiunile căilor ferate ale statului și ale societății holandeze de cai ferate au scăzut în moc simțitor.

Toate telegramele și scrisorile șefilor socialiști sunt confiscate. Guvernul a dat ordin, ca la cel mai mic semnal de reșcoala trupele să facă uz de a-me.

În același timp, în camera din Haga ministrul președinte, Kuyper, a supus trei proiecte de legi: înființarea unei brigade de cai ferate, pentru organizarea serviciului la cas de nevoie, formarea unei comisii oficiale, pentru regularea drepturilor personalului și al treilea prevederea unor pedepse pentru lucrătorii cari nu-și vor face datoria.

Toți știu, că sămânțele de napl de nutreț, ale lui Mauthner sămânțe impregnate dau roadele mai bogate, că sămânțele de verdețuri ale lui Mauthner produc zarzavaturile mai bune și că din sămânțele de flori ale lui Mauthner cresc florile cele mai frumoase. — Cu un cuvânt: Sămânțele lui Mauthner sunt cele mai bune, deșit cel mai mare și prețurile uimitor de ieftine.

Un om de 200 de ani. „Daily Express” publica următoarele: Se telegrafiază din Petersburg că spitalul din Tomak (Siberia) a primit un bătrân de 200 de ani, și care se găsește, în consecință, în al treilea secol al existenței sale. Amănuntele privitoare la acest bătrân sunt foarte precise. El ar poseda un act de botez și alte documente cari certifică vârsta sa. Indentitatea sa e stabilită prin particularități corporale semnalate în aceste documente. Printre piesele, care le a produs acest strămoș, se găsește un pasaport care i s'a eliberat, la vârsta de 60 de ani, adică la 1770, după 47 de ani de căsnicie; fii său a murit la 1824 în vârsta

Și în două temuiți large cu de-a sila să-1 adun, Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni”.

Și ridicat-a oare cineva un panteon mai falnic marilor națiunii lui decât Eminescu, când amărit de zilele negre ale literaturii române din timpurile sale a învedcincit pe toți poeții din trecut până 'n zilele sale în Epigonii, dureroasa poezie, plină de emoțiuni sufletești, în care prin câteva cuvinte își apar în toată plasticitatea lor poezii de nume ai neamului românesc.

Înferat-o cineva mai fără îndurare pe acei, junii corupți, cari prin sufletul lor gol, prin inima lor stricată numai peire pot pregăti neamului românesc. Grijă de viitorul românismului, frică, să nu mai ajungă aceștia oare-cum în fruntea națiunii, la cărma sorții neamului său mult iubit îi pun sub coșul sentința de moarte pe cei ce-1 crede perduți pentru românime.

Nu pierde un singur moment din vedere, când i-se dă ocaziune să-și manifesteze simțemintele-1 calde românești.

Varsă o lacrimă ferbinte pe mormântul lui Aren Pumnul dascălul românilor bucovineni, il muncește dorul de țeară, de neam, când e în străinătate, își exprimă omagiul plin de recunoștință față I. *Heliade* părintele literaturii românești, resună de pe

de 90 de ani. Methusalemul rus își aminteste că a văzut pe Petru cel mare și pe Caterina II. El nu-și părăsește patul. Facultățile sale mentale însă par' a fi să-lătoase.

Circle Barnum a ars. Prin cabel se aduce știrea din America, că uriașul circ Barnum o ars la 24 I. c. în Bridge-Port, statul Connecticut. Despre incendiul grozav nu se știu încă amănunte, dar își pot închipui acei cari au văzut aragierea, periculoasă a locurilor de ședere din circ că și mulți au putut peri cu ocaziunea catastrofei. Paguba e la 750.000 dolari, adică 3 milioane 750.000 coroane. O depeșă mai nouă spune că la catastrofa s'au prăpădit 9 oameni. Partea mai mare a muzeului și a animalelor a fost scăpată.

Ceea-ce se poate recomanda. Recomandam atențiunei p. t. public ghetete de primăvară ale lui Porter. Aceste merită să fie cumpărate pentru următoarele lor calități: 1. Sunt gătite din piele aleasă, prima; 2. Croiul lor elegant. 3. Își păstrează până la capăt forma. 4. La purtat sunt din cale afară ușoare. 5. Piciorul nu-1 string. 6. Prețul lor e foarte moderat.

Considerând că depositul e foarte mare, acesta corăspunde cel mai bine tuturor pretensiunilor. Prețuri-curențe se trimit gratuit în loc și în oraș. Telefon. — Nr. 324 (comunicație în vânăș și în comitat). Ghetete se pot cere și acasă, de dimineața până sara, pentru ales. Fie-care cumpărător se împărtășeste, la cumpărare de zece coroane, de favorul unei fotografii gratuite.

PARTEA ECONOMICĂ.

Prețul spiritului din Arad, 28 Februarie.

Spirit rafinat, vânzare mare	. 118.—
„ „ mică	. 120.—
„ brut vânzare mare	. 116.—
„ „ mică	. 119.—
100 chilogram borhot uscat	. 12.80.—13.—

Bursa de grâne din Budapesta

50 chigr. grâu pe Aprilie	c. 7.69—7.71
„ „ sâcară pe „	. 6.73—6.74
„ „ porumb pe Maiu	. 6.21—6.22
„ „ ovăș pe Aprilie	. 6.10—6.12

Bursa comerțului cu porci din Kőbánya:

Raport dela 27 Februarie.	
Porci grași (ungari), por. peste 400 Kgr.	122—126
„ „ „ până la 300	—
„ „ tineri până la 320	128—130
„ „ tineri „ 250	127—128
„ (sârbi) per. peste 260	124—126
„ „ „ până la 240	122—123

Red. respons. Ioan Russu Șirianu.
Editor Aurel Popovici-Barciannu.

buză-1 cântec de mărire, de înălțare în viitor, când aude de Bucovina, România sau alte provincii locuite de români.

Când îl impresoară gândul și grija de viitorul neamului său, când vede și simte primejdia fraților săi întonează lira din Tirteu și cu accente ne mai auzite în limba românească — cântă doina lui Ștefan-cel-mare și strigă în ton slarmant „La arme români”.

Doamnelor și domnilor! Lira poetului Eminescu deja de mult nu mai sună, măestrul mare al poeziei nu mai este, filosoful și political scrietor al neamului nostru zace în sinul Nirvanei mult dorite de dînsul în viață, coardele alarmante ale lirei lui nu vor mai vibra prin creierii și vinele noastre, s'a stins luceafărul poeziei noastre, s'a stins cu dînsul focul cel mai sacru al iubirei de neam; dar nu se va șterge din mintea noastră în veci figura naționalistului celui mai înflăcărat și în inima noastră pentru vecie va fi scris numele lui; învățăturile lui rămânea vor poruncile noastre a tuturor, cari știm prețui iubirea de neam, cari știm ce este poporul românesc. Din sinul poporului românesc dela Nistru până la Tisa nu va putea să scoată amintirea lui nimic pe acest pământ. Nu! și de o mie de ori nu.

I. Costa.

Ai să cumperi ieftin și să fii indestulit!

Să cumperi ghete de ale lui Porter.

Favor de portret!

Se capătă:

Fabricat escelent!

Port ușor!

Lucru minunat!

Formă elegantă!

De dimineața până seara poți alege!

Telefon nrul 324.

Comandele prin postă se fac pe o
correspondență de cinci fileri din
prețul curent.

In prăvălia mare a lui Porter Vilmos Arad.

Szabadság-tér (piața libertății).

908 -4

Cel mai plăcut și cel mai bun preparat pentru văpsirea părului este

MELANOGENE

de culoare neagră și brunetă. — In timp de câteva minute prin acest excelent și nesticăcios preparat se pot văpsi în culoare neagră sau brunetă: părul, barba și mustața. — Această culoare e permanentă și nu se poate deosebi de culoarea naturală; nu se murdărește și nu se poate spăla nici cu săpun nici cu apă caldă. E nesticăcios și întrebuințarea e foarte simplă. Prețul preparatului e: 2 cor. 80 fileri. Preparatul, care

face părul blond,

ori-cărui păr, în câte-va minute, îi dă atât de plăcută culoare blondărie, în culoarea inului, cenușie sau de ori-ce culoare dorită, fără-ca să atace părul. — Prețul: o sticlă 1 cor., o sticlă mare 2 coroane.

Poftiți a fi cu atențiune la marca de patentă!

TEA HAJDU

este un preparat probat în nenumărate cazuri pentru boale de pept și plămâni. Se poate folosi cu cel mai bun succes în contra tusei, durerii de gât, răgușelii, în contra tusei măgărești, îngrășării, în contra tuturor boalelor de pept; în contra îmbolnăvirii de gât, laringe, plămâni, în contra respirațiunii grele, a boalei de pept și a astmei etc.

Prețul: 50 fileri.

698 -70

SPIRT CONTRA REUMEI

(spirtul »Mankós«)

se vinde în preț de 1 coroană.

S'a dovedit ca un preparat excelent în casuri de boale de: reumă, de cangrenă, amorțirea mușchilor, dureri de nervi, de crucea spinării, de jughitură, paralizii, amorțea de mușchi și vine, precum și pentru înviorarea pielii etc. La slăbire din pricina bătrâneții, precum și la oboselele turiștilor, înainte și după ture mai lungi, ajută mult prin ungerea (frecarea) cu acest preparat (numai în exterior). S'a probat în casuri nenumărate.

Gutori FÖLDES KELEMEN,

apotecă și laborator chimic

Telefon 111.

în ARAD.

Telefon 111.

Telefon: 440

Telefon: 440

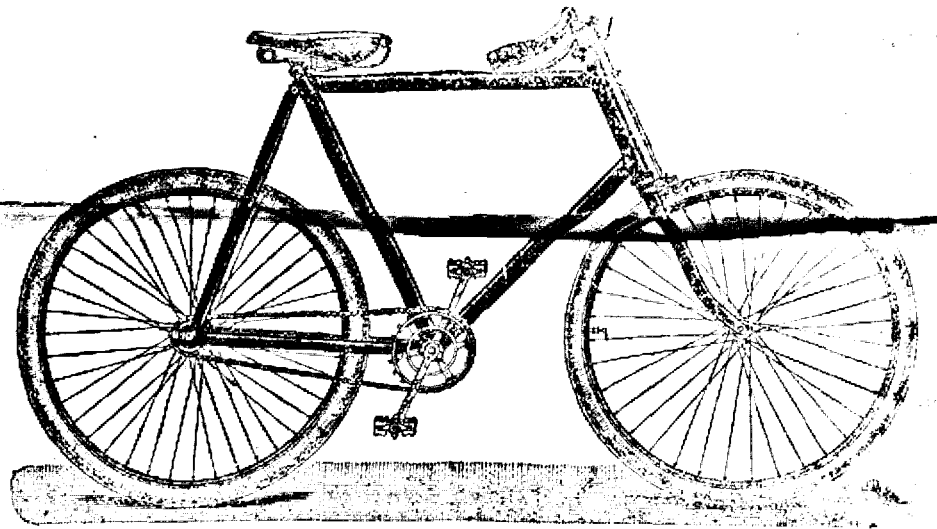
Koch Dániel

ARAD, strada Deák Ferencz nr. 42,
vis à-vis de hotelul „Crucea-albă“.

Mare deposit de biciclete de primul rang, de mașini de
cusut și exclusiv deposit de cele mai vestite biciclete

„Puch“.

Primesc în lucrare transformarea totală, emailarea în toate
colorile, precum și nickelarea a ori-ce biciclete.

Părți constituitoare de biciclete și mașini de cusut,
precum și tot felul de fabricate pentru mașini permanent
se găsesc în magazinul meu.

Biciclete și mașini de cusut se vând cu prețuri favorabile.

Aplicarea la locul lor a sonerelor electrice și a telefoanelor
de casă se eșecută cu prețuri foarte avantajoase.

Mare magazin de mașini electrice.

Mare atelier pentru reparaturi.

Comandele din provincă se îndeplinesc cu toată punctualitatea.

733 -39

Telefon 219.

Fondat 1850.

Gebharth I. și fiul Arad.

Piața Andrassy 16.

Articole de luminat.

Asortimentul cel mai mare în candelabre pentru electricitate și gaz.

Primim însărcinări pentru instalarea luminet.

Specialitate:

Fituluri Ditmar.

Pe lângă mai mare lumină, mai puțină consumație.

Tacâmuri de porțelan:

Colecție deplină pentru service de masă, tei și cafea. Dela cele mai ieftine până la cele mai fine.

Asortiment bogat în cești de cafea, tei și mokka.

Dintre obiecte de lux asortiment mare de obiecte peramice.

Articole de sticlărie:

Asortiment de obiecte de sticlărie indigene și străine în prețuri ieftine. Dela cele mai simple până la cele mai moderne lucruri. Asortiment stabil de sticlărie colorată.

Articole de argintării:

Singurul deposit pentru obiecte de lux „Kayser Zinn“ reprezentanța argintării din Kormöczbánya. Tacâmuri din argint alpaca, și alte obiecte de alpaca.

876 10-10